

Αφιερώνω αυτό το βιβλίο στα εκπληκτικά μου παιδιά
Κόλμπι και Μπιάνκα, δύο από τους σπουδαιότερους
και σοφότερους δασκάλους που είχα ποτέ στη ζωή μου.
Σας αγαπάω και τους δύο πάρα πολύ.

Επίσης αφιερώνω αυτό το βιβλίο στον αγαπητό μου φίλο
και συνάδελφο, τον αείμνηστο Τζορτζ Γουίλιαμς,
έναν άνθρωπο που άγγιξε τις ζωές πολλών συνανθρώπων
του, αλλά που μας άφησε πολύ νωρίς.

Τέλος, αφιερώνω αυτό το βιβλίο σε εσάς,
τους αναγνώστες. Εύχομαι τα μαθήματα που
θα ανακαλύψετε στις σελίδες του να σας εμπνεύσουν
να γίνετε σοφότεροι άνθρωποι, καλύτεροι γονείς
και να εξελιχθείτε σε οικογενειακούς ηγέτες
που θα εμπνεύσουν τα παιδιά όλου του κόσμου
να ζήσουν σπουδαιότερες και καλύτερες ζωές.

*Εκατό χρόνια από τώρα δεν θα έχει καμία
σημασία πόσο γεμάτος ήταν ο τραπεζικός μου
λογαριασμός, το σπίτι στο οποίο ζούσα
ή το αυτοκίνητο που οδηγούσα. Όμως ο κόσμος
σήμερα μπορεί να είναι διαφορετικός επειδή
έπαιξα σημαντικό ρόλο στη ζωή ενός παιδιού.*

Άγνωστος

*Το να ζούμε στις καρδιές όσων αφήνουμε
πίσω μας είναι σαν να μην πεθαίνουμε.*

Τόμας Κάμπελ

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	17
ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΜΟΥ ΕΥΠΙΝΗΜΑ	19
Η ΚΑΛΥΤΕΡΗ, ΧΕΙΡΟΤΕΡΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΟΥ.....	29
ΤΟ ΔΩΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ.....	35
Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ.....	49
ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΣΠΟΥΔΑΙΟΥ ΤΖΟΥΛΙΑΝ ΜΑΝΤΛ.....	56
Η ΠΡΩΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΗΓΕΤΗ.....	83
Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΗΓΕΤΗ.....	134
Η ΤΡΙΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΗΓΕΤΗ.....	168
Η ΤΕΤΑΡΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΗΓΕΤΗ.....	209
Η ΠΕΜΠΤΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΗΓΕΤΗ.....	236

Ευχαριστίες

Πρώτα απ' όλα, θα πρέπει να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που διάβασαν τα βιβλία της σειράς *Ο Μοναχός που Πούλησε τη Ferrari του* σε όλον τον κόσμο και που είχαν την ευφυΐα να εφαρμόσουν τη γνώση που μοιράστηκα μαζί τους για να εμπλουτίσουν όχι μόνο τη δική τους ζωή, αλλά και των γύρω τους. Μου αρέσει να λαμβάνω τα γράμματα και τα emails σας και να διαβάζω πώς τα μαθήματα που σας πρόσφερα σας βοήθησαν στο ταξίδι σας. Σας εκτιμώ που έχετε το θάρρος να αλλάξετε, να εξελιχθείτε και να γηθηείτε.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα του φίλους μου στον εκδοτικό οίκο HarperCollins που με στήριξαν, με ενθάρρυναν και με ενέπνευσαν να συνεχίζω να γράφω αυτά τα βιβλία. Εκφράζω την ευγνωμοσύνη μου στην Άιρις Τάπχολμ, στον Κλοντ Πριμώ, στην Τζούντι Μπρούνσεκ, στον Ντέιβιντ Μίλλαρ, στον Λούντ Κέλλι, στην εκδότριά μου Ντόρι Πόττερ, στη Μαρί Κάμπελ, στον Νιλ Έρικσον, στην Πωλίν Τόμσον και ειδικά στην αφοσιωμένη, διορατική και καταπληκτική Νικόλ Λανουά που επιμελείται την έκδοση των βιβλίων μου.

Θα πρέπει επίσης να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην πιστή βοηθό μου Αν Γκριν που διαχειριζόταν το πρόγραμμά μου ενώ έγραφα αυτό το βιβλίο, στον συνάδελφό μου Ρίτσαρντ Κάρλσον –έναν άνθρωπο που ζει στην πράξη

τα όσα κηρύττει— και στον φίλο μου Μάλκομ ΜακΚίλποπ, που μου παραχώρησε το εξοχικό του δίπλα στη λίμνη για να μπορέσω να απομονωθώ από τον κόσμο και να ολοκληρώσω το βιβλίο μου *Η Σοφία του Γονέα* σε ένα περιβάλλον τόσο όμορφο που προκαλεί δέος. Ευχαριστώ επίσης όλους τους μέντορές μου συμπεριλαμβανομένων των Τζέρι Γουέινερ, Εντ Κάρλσον και Λορν Κλαρκ, που με ενέπνευσαν να παραμείνω «πιστός στην πορεία μου». Θα ήθελα επίσης να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους τους εταιρικούς μου πελάτες για το προνόμιο που μου προσφέρουν να μεταδίδω το προσωπικό μου μήνυμα ηγεσίας μέσα από τα συνέδριά τους και που έχουν τη σοφία να αναγνωρίσουν ότι ψυχή των επιχειρήσεών τους είναι οι άνθρωποι που τις αποτελούν. Εγκάρδιες ευχαριστίες στην Τζιλ Χιούλετ που αποτελεί ένα πραγματικά λαμπρό παράδειγμα. Θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά μου εκτίμηση στους γονείς μου Σιβ και Σάσι Σάρμα, επειδή υπήρξαν υποδειγματικοί γονείς, καθώς και για όλη την αγάπη, την καλοσύνη και τη στήριξη που μου έχουν προσφέρει απλόχερα. Επίσης, πολλά ευχαριστώ στον αδελφό μου Σάντζεϊ και τη νύφη μου Σούζαν, που μου στάθηκαν όταν το είχα ανάγκη.

Και τέλος, ευχαριστώ τον Κόλμπι και την Μπιάνκα, τα δυο παιδιά μου, για τη μεγάλη ευτυχία που μου έχουν χαρίσει.

Το Μεγάλο μου Ξύπνημα

*Γενικά φοβόμαστε να γίνουμε αυτό που φευγαλέα
είμαστε στις τελειότερες στιγμές μας.*

Άμπραχαμ Μάσλοου

Η θλιβερότερη πτυχή της ζωής δεν είναι ότι πεθαίνουμε, αλλά ότι δεν καταφέρνουμε να ζήσουμε πραγματικά όσο είμαστε ακόμη ζωντανοί. Πολλοί από μας ζούμε άτολμα και δεν επιτρέπουμε να έρθει στο φως η πληρότητα της ανθρώπινης φύσης μας. Προσωπικά, έμαθα ότι αυτό που τελικά μετράει στη ζωή δεν είναι πόσα «παιχνίδια» έχουμε μαζέψει ή πόσα χρήματα έχουμε συγκεντρώσει, αλλά πόσα από τα ταλέντα μας έχουμε εκφράσει και πόσα έχουμε χρησιμοποιήσει για να πετύχουμε σκοπούς που προσθέτουν μεγαλύτερη αξία στον κόσμο μας. Το σημαντικότερο είναι οι ζωές που έχουμε αγγίξει και η παρακαταθήκη που έχουμε αφήσει. Ο Τολστόι το έθεσε πολύ εύστοχα όταν έγραψε: «Ζούμε για τον εαυτό μας μόνο όταν ζούμε για τους άλλους».

Μου πήρε σαράντα χρόνια για να ανακαλύψω αυτό το απλό απόσταγμα σοφίας. Σαράντα ατελείωτα χρόνια για να ανακαλύψω ότι δεν μπορεί κανείς να κυνηγήσει την επιτυχία. Η επιτυχία *έρχεται* και κατακλύζει τις ζωές μας

ως το απρομελέτητο αλλά αναπόφευκτο αποτέλεσμα μιας ζωής αφιερωμένης στη βελτίωση της ζωής των άλλων. Όταν αλλάξετε το σημείο που εστιάζετε καθημερινά –από την παρόρμηση της απλής επιβίωσης σε μια ισόβια δέσμευση να υπηρετείτε τους άλλους– δεν μπορεί παρά να φτάσετε στο απόγειο της επιτυχίας.

Ακόμη δεν μπορώ να πιστέψω ότι έπρεπε να φτάσει το «ημίχρονο» της ζωής μου για να συνειδητοποιήσω ότι η αληθινή πραγμάτωση του ανθρώπου δεν έρχεται με την επίτευξη σπουδαιών πράξεων που μας κάνουν πρωτοσέλιδο σε εφημερίδες και επιχειρηματικά περιοδικά, αλλά, αντίθετα, με εκείνες τις απλές και σωρευτικές πράξεις ανθρωπιάς που καθένας από μας μπορεί να κάνει καθημερινά αν το επιλέξει. Η μητέρα Τερέζα, μια μεγάλη ηγέτιδα που άγγιξε πολλές ανθρώπινες καρδιές, δεν θα μπορούσε να το είχε θέσει καλύτερα: «Δεν υπάρχουν σπουδαίες πράξεις· υπάρχουν μόνο μικρές πράξεις που γίνονται με μεγάλη αγάπη», κάτι για το οποίο χρειάστηκε να περάσω μεγάλες δυσκολίες προκειμένου να το μάθω.

Μέχρι πρόσφατα ήμουν τόσο απασχολημένη πασχίζοντας να πετύχω, που είχα σταματήσει να ζω. Ήμουν τόσο απασχολημένη να κυνηγάω τις μεγάλες απολαύσεις της ζωής που είχα στερηθεί τις μικρές, εκείνες τις μικροχαρές που έρχονται και φεύγουν καθημερινά στη ζωή μας, αλλά που συχνά περνούν απαρατήρητες. Οι μέρες μου ήταν υπερβολικά φορτωμένες, το μυαλό μου εξαντλημένο και το πνεύμα μου υποσιτισμένο. Για να είμαι ειλικρινής εξωτερικά η ζωή μου μπορεί να εξέπεμπε επιτυχία, αλλά είχε χάσει κάθε είδος βαθύτερου νοήματος.

Ανήκα στην παλιά σχολή που πίστευε ότι η ευτυχία θα έρθει μόλις αγοράζα το κατάλληλο αυτοκίνητο, έχτιζα το

κατάλληλο σπίτι και έπαιρνα προαγωγή στην κατάλληλη θέση. Έκρινα την αξία ενός ανθρώπου όχι από το μέγεθος της καρδιάς του και τη δύναμη του χαρακτήρα του, αλλά από το μέγεθος του πορτοφολιού του και του τραπεζικού του λογαριασμού. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι δεν ήμουν καλός άνθρωπος. Από την πλευρά μου θα υποστήριζα ότι απλά δεν είχα ιδέα ποιο ήταν το πραγματικό νόημα της ζωής ή πώς έπρεπε να συμπεριφέρομαι. Ίσως να έφταιγε το είδος των ανθρώπων με τους οποίους συναναστρεφόμουν, όμως όλοι όσοι γνώριζα στον κόσμο των επιχειρήσεων ζούσαν σύμφωνα με την ίδια φιλοσοφία. Αφιερώναμε το σημαντικότερο κομμάτι της μέρας μας στην ανέλιξη στην κλίμακα της επιτυχίας και ονειρευόμασταν ότι έτσι θα αποκτούσαμε το πολυπόθητο γωνιακό γραφείο, το πολυτελές σπίτι στα Χάμπτονς και ίσως ένα εκπληκτικό σαλέ στη Γαλλία. Θέλαμε όλοι να γίνουμε διάσημοι, να μας θαυμάζουν και να μας τιμούν. Θέλαμε να γίνουμε όλοι πάμπλουτοι. Και, πάνω απ' όλα, θέλαμε να μας ποθούν.

Παρότι μου είχε περάσει από το μυαλό η ιδέα να γινόμουν κάποια μέρα μπτέρα και να έκανα οικογένεια, το όνειρό μου ήταν να γίνω εξώφυλλο στο *Forbes* ή στο *FORTUNE*, με τη λεζάντα κάτω από την κομψή μου φιγούρα να γράφει «Κάθριν Κρουζ: η CEO που έσπασε όλους τους κανόνες, όμως παρ' όλα αυτά κέρδισε», και όχι να πρέπει να παροτρύνω παιδιά σε παιδικούς αγώνες. Πηγαίνοντας στη δουλειά, συνήθιζα να επαναλαμβάνω φραστικές επιβεβαιώσεις, όπως «Σήμερα θα είναι η καλύτερη μέρα της ζωής μου» και «Έχω το μυαλό εκατομμυριούχου και την καρδιά πολεμιστή». Είναι σαν να σας βλέπω να κουνάτε το κεφάλι σας με αποδοκιμασία, αλλά τότε ήθελα τόσο πολύ να πετύχω που θα έκανα τα πάντα για να τα καταφέρω.

Θα έλεγα οτιδήποτε μου ζητούσαν, θα έκανα οτιδήποτε μου έλεγαν και θα ποδοπατούσα οποιονδήποτε είχε την ατυχία να βρεθεί στον δρόμο μου. Δεν είμαι περήφανη για τον εαυτό μου, απλώς σας λέω πώς ήμουν τότε ως άνθρωπος. Ήμουν υπερβολικά σκληρή, αδίστακτη, φιλόδοξη και δυναμική, τόσο που κατέπνιγα τη συναισθηματική μου πλευρά, προσπαθώντας να επιβιώσω σε έναν κόσμο που η ίδια είχα δημιουργήσει.

Η ζωή μου καθοριζόταν από τη δουλειά μου και αισθανόμουν ότι ήμουν προορισμένη να φτάσω στην κορυφή της επιχειρηματικής επιτυχίας. Τον τοίχο του γραφείου μου κοσμούσαν τα παρακάτω λόγια του σπουδαίου Αμερικανού ποιητή Χένρι Γουάντσογουορθ Λόνγκφελου¹ που, όπως πίστευα, τα έλεγαν όλα:

*Οι ζωές των σπουδαίων ανδρών μάς θυμίζουν
Πως μπορούν και οι δικές μας το μεγαλείο ν' αγγίζουν,
Και, φεύγοντας, ν' αφήσουμε πίσω μας
Στου χρόνου την άμμο τα ίχνη μας.*

Φυσικά, εγώ και όλοι οι φίλοι μου από το μεταπτυχιακό της Σχολής Διοίκησης Επιχειρήσεων είχαμε μάθει να συμφωνούμε σε λόγια με γλυκανάλατες και τετριμμένες εκφράσεις, όπως «οι άνθρωποι προέχουν» και «τους ανθρώπους δεν τους ενδιαφέρει πόσα ξέρεις, αν δεν ξέρουν πόσο ενδιαφέρεσαι», τις οποίες σέρβιραν υπερβολικά συχνά πλούσιοι σύμβουλοι επιχειρήσεων και καλοπροαίρετοι

¹ Ο Χένρι Γουάντσογουορθ Λονγκφέλου ήταν Αμερικανός ποιητής, μεταφραστής και καθηγητής κολεγίου, ενώ θεωρείται ταυτόχρονα λαϊκός και διανοούμενος ποιητής, τα έργα του οποίου χαρακτηρίζονται από έντονο λυρισμό. (ΣτΕ)

καθηγητές οικονομικών. Όμως, βαθιά μέσα μας, είχαμε μόνο μία επιθυμία: να υπηρετήσουμε το προσωπικό μας συμφέρον και να εκπληρώσουμε τους δικούς μας στόχους, τις δικές μας ελπίδες και τα δικά μας όνειρα, ανεξάρτητα από το πόσους ανθρώπους έπρεπε να ποδοπατήσουμε για να τα καταφέρουμε. Και έτσι θυσιάσαμε τις ίδιες μας τις ψυχές στον βωμό της επαγγελματικής επιτυχίας και των πλούσιων χρηματικών ανταμοιβών. Δώσαμε τα πάντα στη δουλειά μας και, παρότι τώρα ντρέπομαι που το λέω, τα πρώτα χρόνια ήταν διασκεδαστικά, πολύ διασκεδαστικά.

Επειδή ήμουν η καλύτερη μαθήτρια της τάξης μου, είχα την επιλογή να εργαστώ στις καλύτερες εταιρείες του κόσμου. Έχοντας ανέκαθεν επαναστατικό χαρακτήρα, ένιωσα μεγάλη ευχαρίστηση όταν απέρριψα όλες τις προσφορές τους και τα εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ που μου έδιναν, προς μεγάλη δυσaráσκεια της μητέρας μου, που πίστευε ότι είχα τρελαθεί. Φέρνοντας στη μνήμη μου τη συμβουλή ενός από τους αγαπημένους μου καθηγητές στο πανεπιστήμιο, ο οποίος δεν ακολούθησε την πεπατημένη και έλεγε πάντοτε πως, όταν ψάχνεις την ιδανική δουλειά, δεν πρέπει να ρωτάς αν θα ήθελες να δουλέψεις για μια εταιρεία, αλλά αν θα ήθελες να είσαι ιδιοκτήτης της, συμβιβάστηκα με μια θέση μάντζμεντ. Βέβαια η θέση αυτή πρόσφερε προοπτικές ταχείας επαγγελματικής εξέλιξης σε μια σχεδόν άγνωστη εταιρεία παροχής οικονομικών υπηρεσιών, η οποία όμως είχε τεράστιες δυνατότητες επέκτασης. Ποτέ μην υποτιμάτε τη δύναμη που έχει η προοπτική αγοράς μετοχών να προσελκύσει ακόμη και τον πιο αδιάφορο υποψήφιο.

Κάθε πρωί ακριβώς στις 5:15, η μαύρη γυαλιστερή Mercedes μου –δώρο που μου έκανε ο νέος μου εργοδότης

όταν υπέγραφα— έφτανε με μεγάλη ταχύτητα στο υπόγειο πάρκιγκ του γυάλινου ουρανοξύστη με τα εβδομήντα πατώματα όπου στεγάζονταν τα γραφεία της εταιρείας και όπου θα περνούσα τα επόμενα χρόνια της ζωής μου. Με ένα αντίτυπο της *Wall Street Journal* στο ένα χέρι και έναν καρτοφύλακα από δέρμα κροκόδειλου στο άλλο, περπατούσα μέχρι το ασανσέρ και από εκεί ανέβαινα στα γραφεία που βρίσκονταν στον εξηκοστό δεύτερο όροφο. Αυτό ήταν το πραγματικό μου σπίτι.

Μόλις έφτανα στο γραφείο μου, έλεγα τα μηνύματά μου, καλούσα στο τηλέφωνο όσους με είχαν ζητήσει και έπειτα, για τις επόμενες δεκαέξι ή δεκαοχτώ ώρες, ζούσα μια εξαιρετικά αγχώδη και σχεδόν χασομική κατάσταση. Σύντομα πήρα προαγωγή. Πρώτα έγινα αντιπρόεδρος τομέα και έπειτα γενική αντιπρόεδρος, και όλα αυτά πριν τα τριάντα πέντε μου. Είχα το προνόμιο να ταξιδεύω πρώτη θέση σε όλον τον κόσμο, να συναναστρέφομαι με την επιχειρηματική ελίτ, να τρώω στα καλύτερα εστιατόρια και να κλείνω συμφωνίες που έκαναν τους συνομπλίκους μου να σκάνε από τη ζήλια τους. Τελικά μου έδωσαν το πολυτελές γραφείο που επιθυμούσα, και κατάφερα να πάρω το σαλέ που ονειρευόμουν χάρη στις μετοχές που είχα αγοράσει, η αξία των οποίων είχε εκτοξευτεί στα ύψη, όπως ακριβώς ήλπιζα.

Μερικά χρόνια αργότερα, μαζί με μερικούς φίλους μου από τη Σχολή Διοίκησης Επιχειρήσεων, αρχίσαμε μια διαδικτυακή επιχείρηση, που ονομάσαμε *BraveLife.com*, και πρόσφερε στις εταιρείες έναν νέο και επαναστατικό τρόπο να εκπαιδεύσουν και να δημιουργήσουν υπαλλήλους οι οποίοι θα επιθυμούσαν να διαπρέψουν σε αυτούς τους εξαιρετικά ανταγωνιστικούς καιρούς. Παρότι, αρχικά,

ήταν κάτι που κάναμε για την προσωπική μας ευχαρίστηση, η BraveLife.com πέτυχε αμέσως, και μέσα σε λίγους μήνες το μοναδικό μας εγχείρημα φιγούραρε σχεδόν σε όλα τα γνωστά επιχειρηματικά έντυπα της χώρας. Με τους ειδήμονες να υποστηρίζουν ότι η επιχείρησή μας ήταν ο ιδανικός υποψήφιος για να βγει για πρώτη φορά στο χρηματιστήριο, και με τους μεγαλοεπιχειρηματίες να μας τριγουρίζουν σαν αρπακτικά έτοιμα να ορμήσουν, εγώ και οι συνέταιροί μου ξέραμε ότι θα γινόμασταν πλούσιοι. Τα πράγματα εκτυλίσσονταν όπως ακριβώς τα είχα φανταστεί στα πιο αισιόδοξα όνειρά μου. Θα γινόμουν πλούσια, διάσημη και αρεστή. Είχα πλέον τη δυνατότητα να αποκτήσω όλα τα υλικά αγαθά που επιθυμούσα διακαώς, και διέθετα επιτέλους όλους τους απαραίτητους πόρους για να ζήσω με τους δικούς μου όρους. Είχα χαράξει για τα καλά πορεία προς την κορυφή και ζούσα τη ζωή που πάντα επιθυμούσα. Αλλά, παρ' όλα αυτά, καθώς πλησίαζα όλο και περισσότερο στην εκπλήρωση των ονείρων μου, κατέληξα σε μια παράξενη συνειδητοποίηση που με έκανε να χάσω τη γη κάτω από τα πόδια μου. Όσο κι αν προσπαθούσα να το αρνηθώ, ήμουν εντελώς δυστυχισμένη.

Είχα παντρευτεί εδώ και επτά χρόνια και ο γάμος μου δεν είχε το παραμικρό ίχνος πάθους ή συναισθηματικής σύνδεσης. Είχα γνωρίσει τον άντρα μου, τον Τζον Κρουζ, σε μια εκδρομή όπου έστελνε τα υψηλόβαθμα στελέχη της η εταιρεία στην οποία δούλευα αρχικά, για να τελειοποιήσουν της ηγετικές τους ικανότητες. Ο Τζον ήταν ένας επιχειρηματίας που αντιμετώπιζε δυσκολίες και ήλπιζε πως θα έβρισκε έμπνευση στα βουνά. Βρεθήκαμε στην ίδια ομάδα και η αποστολή μας ήταν να σκαρφαλώσουμε

σε έναν απόκρημνο βράχο μέσα στη νύχτα. Εκείνος εντυπωσιάστηκε με τη γενναιότητα και την επιμονή μου, ενώ εμένα με προσέλκυσαν η ευγένεια και το πάθος του για τη ζωή. Ερωτηυτήκαμε και, παρότι κάτι τέτοιο δεν ταίριαζε με την επιφυλακτική στάση ζωής μου, μετά από έξι εβδομάδες παντρευτήκαμε.

Ο Τζον ήταν ένας καλός άνθρωπος σε έναν κόσμο που δεν αποδίδει πια την αξία που θα έπρεπε στην αγνή καλοσύνη και στην ακεραιότητα του χαρακτήρα. Τον πρώτο καιρό που ήμασταν μαζί, οι καλές στιγμές ήταν πολλές, αλλά, καθώς τα χρόνια περνούσαν, η σχέση μας άρχισε να καταρρέει επειδή την είχαμε παραμελήσει. Σε εκείνον άρεσε η φύση και η εξοχή, ενώ εγώ λάτρευα τα εντυπωσιακά εστιατόρια και τις εξεζητημένες επιδείξεις μόδας. Εκείνος ήταν συλλέκτης σπάνιων βιβλίων και του άρεσε να κάνει ξυλογλυπτική στη βεράντα της αυλής, ενώ εγώ ήμουν συλλέκτρια καλών κρασιών και εκτιμούσα την υψηλή τέχνη. Θα πρέπει όμως να σας πω ότι δεν ήταν οι διαφορές μας που έκαναν να μην είναι και τόσο ιδανικός. Το πραγματικό πρόβλημα ήταν ότι δεν ήμουν ποτέ σίτι για να περάσω χρόνο με τον άντρα μου.

Την ώρα που έμπαينا στο πάρκιγκ κάθε βράδυ, ο Τζον είχε ήδη κοιμηθεί. Και μέχρι εκείνος να σηκωθεί το πρωί, η Mercedes μου βρισκόταν ήδη στον δρόμο για το γραφείο. Παρότι ζούσαμε κάτω από την ίδια στέγη, θα μπορούσε να πει κανείς ότι ζούσαμε χωριστές ζωές. Όμως, εκτός από τη σχέση μου με τον Τζον, υπήρχαν και πολλά άλλα πράγματα που με έκαναν να αισθάνομαι άδεια και αποκαρδιωμένα. Είχαμε δύο μικρά, υπέροχα παιδιά, που γνώριζα ότι υπέφεραν από τη συνεχή μου απουσία. Δεν μου είχαν πει ποτέ λέξη για όλες τις ώρες που περνούσα στο γραφείο,

αλλά τα μάτια τους αποκάλυπταν το μέγεθος της απογοήτευσής τους και τη βαθύτερη ανάγκη που είχαν να αποκτήσουν μια ουσιαστικότερη σχέση με τη γυναίκα που αποκαλούσαν μαμά.

Ο Πόρτερ, ο γιος μας, θα γινόταν έξι ετών και η Σαρίτα, η κόρη μας, τριών. Ήξερα ότι τα πρώτα αυτά χρόνια ήταν τα πιο σημαντικά για τη διαμόρφωση και την ανάπτυξη του χαρακτήρα τους. Ήξερα ότι σε αυτό το στάδιο είχαν την ανάγκη να περιστοιχίζονται από γονείς πρότυπα που θα τα αγαπούσαν και θα πρόσφεραν στοργή και γνώση στις ευαίσθητες ψυχές τους. Ήξερα ότι θα μετάνιωνα τις πολλές ώρες που περνούσα μακριά τους, αλλά, για κάποιον ανεξήγητο λόγο, δεν μπορούσα να ξεκολλήσω από το γραφείο μου και τις υποχρεώσεις που συνόδευαν την περίπλοκη επαγγελματική μου ζωή.

«Η ζωή δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια σειρά ευκαιρίες που, όπως πλέκονται όλες μαζί, δημιουργούν ένα όλο», συνήθιζε να μου λέει ο σοφός πατέρας μου. Είχα την κοινή λογική και την απαραίτητη νοημοσύνη για να αντιληφθώ ότι ο Πόρτερ και η Σαρίτα δεν θα έμεναν για πάντα παιδιά και ότι τώρα ήταν που είχαν ανάγκη την παρουσία μου. Μόλις αυτή η ευκαιρία χανόταν, θα έχανα για πάντα και την ευκαιρία να τους ενσταλάξω τις αξίες, τις αρετές και το όραμα που θα τους επέτρεπαν να ζήσουν πλουσιοπάροχα τη ζωή τους όταν θα μεγάλωναν. Και ήξερα ότι δεν θα συγχωρούσα ποτέ τον εαυτό μου αν δεν ήμουν κοντά τους τώρα που το είχαν ανάγκη. Θεωρώ ότι δεν διέθετα ούτε το θάρρος να αποστασιοποιηθώ από τη χαοτική μου ζωή και να σκεφτώ καλά ποιες ήταν οι προτεραιότητές μου, ούτε και τη σοφία να φροντίσω οι προτεραιότητές μου αυτές να αντικατοπτρίζονται στον τρόπο

που αξιοποιούσα τον χρόνο μου. Όσο σκληρά κι αν προσπαθούσα, δεν μπορούσα να σταματήσω να δουλεύω σε ιλιγγιώδεις ρυθμούς ώστε να αποκαταστήσω την ισορροπία στη ζωή μου. Πραγματικά πίστευα ότι δεν μπορούσα να ζήσω χωρίς την αίσθηση της αδρεναλίνης και της σπουδαιότητας που μου έδινε το υπερφορτωμένο μου πρόγραμμα. Όσο κι αν δημοσίως υποστήριζα ότι η οικογένειά μου ήταν πιο σημαντική, τα γεγονότα αποδείκνυαν το αντίθετο. Έδειχναν ότι ο Τζον και τα παιδιά έρχονταν δεύτεροι και καταϊδρωμένοι σε σχέση με την καριέρα και την επιθυμία μου να γίνω πλούσια.

Η Καλύτερη, Χειρότερη Εμπειρία της Ζωής μου

*Αν μπορούσα να ζήσω τη ζωή μου
από την αρχή, θα χαλάρωνα περισσότερο.
Θα ήμουν πιο απερίσκεπτη απ' ό,τι σ' αυτήν
τη ζωή. Θα ανέβαινα σε περισσότερα βουνά,
θα κολυμπούσα σε περισσότερα ποτάμια και
θα έβλεπα περισσότερα ηλιοβασιλέματα. Θα είχα
περισσότερα πραγματικά προβλήματα και λιγότερα
πλασματικά. Βέβαια, έχω ζήσει κι εγώ τις στιγμές μου,
και αν έπρεπε να ξαναζήσω, θα φρόντιζα
να είναι περισσότερες. Μάλιστα θα προσπαθούσα
να ζω μόνο σπουδαίες στιγμές, τη μια μετά
την άλλη. Και θα μάζευα περισσότερες μαργαρίτες.*

Ναντίν Στερ, 89 ετών

Οι περισσότεροι δεν ανακαλύπτουν πιο είναι το πραγματικό νόημα της ζωής μέχρι που έρχεται η ώρα να πεθάνουν. Τότε, όταν έρχονται αντιμέτωποι με τη θνητή τους φύση, αφυπνίζονται και αντιλαμβάνονται τα βαθύτερα νοήματα της ζωής και συνειδητοποιούν όλα όσα δεν έζησαν. Η ζωή μπορεί να είναι σκληρή από αυτήν την άποψη. Πολύ συχνά, ενδέχεται τα δώρα που μας χαρίζει να μη γίνονται

αντιληπτά παρά μόνο στο τέλος. Όταν είμαστε νέοι και έχουμε όλη τη ζωή μπροστά μας, αντί να ζούμε, έχουμε την τάση να αναβάλλουμε. «Του χρόνου θα περνώ περισσότερη ώρα στη φύση ή θα γελάω περισσότερο ή θα αγαπώ περισσότερο. Του χρόνου θα περνώ περισσότερη ώρα με τα παιδιά μου και θα διαβάσω τα σπουδαιότερα έργα της λογοτεχνίας. Του χρόνου θα δω περισσότερα ηλιοβασιλέματα και θα δημιουργήσω καλύτερες φιλίες. Όμως, τώρα, έχω άλλα πράγματα να κάνω». Αυτά είναι τα συνηθισμένα ρεφρέν της εποχής στην οποία ζούμε. Ε λοιπόν, προσωπικά αυτό που έμαθα είναι ότι, αν δεν αρχίσεις να ενεργείς στη ζωή σου, συνήθως ενεργεί η ζωή για λογαριασμό σου. Οι μέρες γίνονται βδομάδες και οι βδομάδες μήνες και, προτού το αντιληφθείς, η ζωή τελειώνει. Το δίδαγμα λοιπόν είναι σαφές: *Πάψτε να ζείτε αφήνοντας τα πράγματα στην τύχη, και αρχίστε να ζείτε σχεδιάζοντας τη ζωή σας.* Ξαναμπείτε στο παιχνίδι και αναλάβετε δράση για να δημιουργήσετε την πλουσιότερη πραγματικότητα, που βαθιά στην καρδιά σας γνωρίζετε ότι είστε προορισμένοι να δημιουργήσετε. Ξεκινήστε να ζείτε τη ζωή σας σήμερα όπως θα θέλατε να την είχατε ζήσει όταν πλέον θα βρίσκεστε λίγο πριν τον θάνατο. Ή για να παραφράσω τον Μαρκ Τουέιν, *ζήστε τη ζωή σας έτσι που ακόμη και ο νεκροθάφτης να κλάψει στην κηδεία σας.*

Ζούμε σε έναν πολύ παράξενο κόσμο. Μπορούμε να στείλουμε έναν πύραυλο στην άλλη άκρη του κόσμου με εξαιρετική ακρίβεια, αλλά δυσκολευόμαστε να διασχίσουμε τον δρόμο όταν είναι να γνωρίσουμε τον νέο μας γείτονα. Περνάμε περισσότερο χρόνο μπροστά στην τηλεόραση από ό,τι με τα παιδιά μας. Λέμε ότι θέλουμε να αλλάξουμε

τον κόσμο, αλλά δεν είμαστε πρόθυμοι να αλλάξουμε τον εαυτό μας. Έπειτα, όταν η ζωή μας βρίσκεται πια στη δύση της και αφήνουμε στον εαυτό μας χρόνο για να σκεφτεί, διακρίνουμε φευγαλέα τις χαρές που θα μπορούσαμε να είχαμε ζήσει, την καλοσύνη που θα μπορούσαμε να είχαμε προσφέρει, και το είδος του ανθρώπου που θα μπορούσαμε να είχαμε γίνει, όμως πλέον είναι πολύ αργά. Όταν οι περισσότεροι από μας αφυπνίζονται και συνειδητοποιούν το νόημα της ζωής, είναι πλέον ώρα να κλείσουν τα μάτια τους για πάντα. Ευτυχώς, η δική μου αφύπνιση ήρθε νωρίτερα.

Πετούσα για το Σαν Φρανσίσκο, όπου θα έδινα μια ομιλία σχετικά με την επιτυχία της BraveLife.com σε ένα συνέδριο τεχνολογίας. Παραλίγο να χάσω την πτήση μου λόγω μιας μεγάλης χιονοθύελλας, η οποία είχε παραλύσει το μεγαλύτερο μέρος της πόλης, σταματώντας την κυκλοφορία. Αφού τελικά επιβιβαστήκαμε στο αεροπλάνο, εγώ και οι συνέταιροί μου καθίσαμε στις θέσεις μας στην πρώτη κατηγορία και, πίνοντας ένα ποτήρι καλό κρασί, συζητήσαμε πώς θα χειριζόμασταν την παρουσίαση που μας είχε ανατεθεί να κάνουμε. Συζητήσαμε για περίπου τριάντα λεπτά όταν, νιώθοντας εξουθενωμένη ύστερα από μια γεμάτη μέρα στο γραφείο, ζήτησα από τους συνεργάτες μου να με συγχωρέσουν που άφηνα τη συζήτηση στη μέση και προσπάθησα να κοιμηθώ.

Ξαφνικά, με ξύπνησε η φωνή του πιλότου που ακουγόταν από τα μεγάφωνα. «Ο καιρός είναι πολύ κακός, κυρίες και κύριοι, και φαίνεται ότι θα χειροτερέψει κι άλλο. Παρακαλώ, βεβαιωθείτε ότι η ζώνη ασφαλείας σας είναι καλά σφιγμένη γύρω από τη μέση σας και βάλτε τα προσωπικά σας τραπεζάκια στην όρθια θέση», είπε δίνοντας τις γνωστές οδηγίες. Παρότι ο πιλότος έκανε ό,τι μπορούσε

για να ακουστεί ήρεμος, η φωνή του τον πρόδωσε και άρχισε να αναρωτιέμαι μήπως αντιμετώπιζε κάποιο πολύ σοβαρότερο πρόβλημα. Η καρδιά μου ξεκίνησε να χτυπά δυνατά καθώς συνέχισε να μιλά. «Η κακοκαιρία μας δημιουργεί μεγάλες δυσκολίες εδώ στο πιλοτήριο. Και πάλι, παρακαλώ κρατήστε τις ζώνες σας ασφαλισμένες και θα σας ενημερώσουμε για την καταιγίδα προς την οποία κατευθυνόμαστε όταν γνωρίζουμε περισσότερα».

Ξαφνικά, τα φώτα της καμπίνας έσβησαν και ενεργοποιήθηκε ο φωτισμός έκτακτης ανάγκης. Το αεροπλάνο άρχισε να κουνιέται βίαια και τα πάτα να πέφτουν στο πάτωμα. Οι αναταράξεις, οι οποίες στην αρχή ήταν υποφερτές, σύντομα έγιναν πολύ έντονες και άρχισαν να μου ανακατεύουν το στομάχι. Κοίταξα τον συνέταιρό μου τον Τζακ – έμοιαζε πολύ με τον Γουόρεν Μπίτι στα νιάτα του και, όπως κι εγώ, είχε δύο παιδιά. Συνήθως χειριζόταν την πίεση με εξαιρετική χάρη, τώρα όμως ήταν εμφανώς τρομοκρατημένος με όλα όσα συνέβαιναν και είχε αρχίσει να αναπνέει ακανόνιστα και να πανικοβάλλεται. Τρέμοντας άρπαξε το χέρι μου και ξεστόμισε με δυσκολία τέσσερις λέξεις που δεν θα ξεχάσω ποτέ: «Κάθριν, νομίζω ότι πέφτουμε».

Είναι δύσκολο να σας περιγράψω τι ένιωσα τα επόμενα λεπτά. Ήξερα πως ο Τζακ είχε δίκιο, αλλά, παραδόξως, με κατέκλυσε ένα παράξενο αίσθημα γαλήνης και αποδοχής. Σφίγγοντας δυνατά το χέρι του, έκλεισα τα μάτια μου και σκέφτηκα τα παιδιά μου. Η καρδιά μου λύγισε καθώς μου ήρθε στον νου η εικόνα του γελαστού προσώπου του Πόρτερ. Θυμήθηκα τις πρώτες λέξεις και τα πρώτα βήματα αυτού του υπέροχου παιδιού. Τον είδα να γελάει μέσα στο δεντρόσπιτο που του είχε φτιάξει ο Τζον στην

αυλή, να μασουλάει ένα καρότο βουτηγμένο στο φιστικο-βούτυρο, ένα κολατσιό που, όπως μας έλεγε, θα τον έκανε σούπερ ήρωα όταν μεγάλωνε. Είδα τη Σαρίτα να πηδάει πάνω κάτω στο κρεβάτι της χαχανίζοντας και τραγουδώντας παιδικά τραγούδια όσο πιο δυνατά μπορούσε. Και έπειτα είδα τον Τζον να χαλαρώνει στη βεράντα της πίσω αυλής δίπλα στην ψηστιέρα, που αστειευόμενος έλεγε ότι αγαπούσε περισσότερο από μένα, πίνοντας μια παγωμένη μπίρα Corona με μια φέτα λεμόνι στο πάνω μέρος του μπουκαλιού. Έπειτα, σχεδόν σε αργή κίνηση, είδα και τους τέσσερις μας στις μόνες διακοπές που είχαμε κάνει όλοι μαζί οικογενειακώς. Είχαμε πάει στον Καναδά, περνώντας από τα Βραχώδη Όρη. Το ενδιαφέρον όμως ήταν ότι από τις εκατοντάδες σκέψεις που μου ήρθαν στο μυαλό τις τελευταίες εκείνες στιγμές προτού το αεροπλάνο συντριβεί, ούτε μία δεν ήταν για μένα ή για τη δουλειά μου. Υποθέτω ότι είναι αλήθεια αυτό που οι σοφότεροι από μας λένε εδώ και αιώνες: *στο τέλος της ζωής σου θα συνειδητοποιήσεις ότι τα πράγματα που θεωρούσες σημαντικά ήταν στην πραγματικότητα ασήμαντα, ενώ όλα εκείνα που θεωρούσες ασήμαντα και επονοιάδη ήταν στην πραγματικότητα ουσιαώδη και σημαντικά.*

Στο ναδίρ της ζωής μου, αντικρίζοντας τον θάνατο κατάρματα, δεν σκέφτηκα ούτε τα χρήματα που έβγαζα, ούτε το αυτοκίνητο που οδηγούσα, ούτε τον επαγγελματικό τίτλο που αναγραφόταν στην κάρτα μου. Η σκέψη μου δεν πήγε στα κέρδη που είχε σημειώσει η εταιρεία μας ή στα εξώφυλλα των περιοδικών στα οποία είχα εμφανιστεί. *Το μόνο που μπορούσα να σκεφτώ ήταν η οικογένειά μου και πόσο πολύ τους αγαπούσα, πόσο θα μου έλειπαν και πόσο πολύ μετάνιωνα που δεν τους είχα αφιερώσει περισσότερο χρόνο.* Ο πατέρας μου συνήθιζε να λέει ότι ποτέ κανείς που

πέθανε δεν πήρε μαζί του τα υπάρχοντά του. Το μόνο που μπορούμε να πάρουμε μαζί μας είναι οι αναμνήσεις μας, οι αναμνήσεις των Πραγμάτων Που έχουν Πραγματικά Σημασία. Αντιμέτωπη με τον θάνατο, κατέληξα στην απόλυτη συνειδητοποίηση: το σημαντικότερο πράγμα στη ζωή μου ήταν η οικογένειά μου.